

Byen Poona ligger i den indiske delstat Maharashtra i indlandet ca. 150 km sø for Bombay. Poona voksede kraftigt som følge af udbygningen af krigsindustrien under 2. verdenskrig og igen 1961-71, da en ny industriel ekspansion bredte sig hertil. I de nævnte perioder fik Poona en voldsom tilvanding af jordløse bønder og landarbejdere fortrinsvis fra staten selv. Boligbyggeriet kunne ikke følge med, hvorfor indhusningen skete i selvkonstruerede shanty-towns. Denne ekspansion er her dybtgående analyseret for demografiske komponenter og etniske forhold, for erhverv og indkomst. 1976 boede således 25% af befolkningen i 327 adskilte shanty-towns, spredt ud over hele bylegemet. Skildringen, ledsaget af talrige tabeller, giver det måske første virkeligt til bunds dokumenterede billede af denne situation, der præger så mange u-landes urbanisering, og siger også meget om det forhold, at shanty-town beboerne stort set selv må tage initiativerne til at forbedre bolig- og hygiejnestandarden, efter at kommunen har givet op, ligesom boligpolitikken ikke er tilpasset vilkår, disse fattige mennesker kan acceptere. Noget forbløffende har næsten alle indvandrere fundet et job efter få måneder, omend med en ringe aflønning. Velvalgte fotografier illustrerer en hel udviklingsrække af disse bydeles »husarkitektur«.

Viggo Hansen

Philip N. Slater: Remote sensing: optics and optical systems.

Addison-Wesley, London, 1980. XVI, 575 s., ill. 25 cm. Pris ikke oplyst.

Bogens undertitel beskriver indholdet betydeligt bedre end »reklametiteln«. Det er en glimrende og grundig håndbog for vurdering af de teoretiske forudsætninger for - og begrænsninger i - de fysiske forhold omkring dataregistreringsmetoder strækkende sig fra film og fotoapparaturer til diverse skannere.

Stoffet er meget logisk sammensat og ret så pædagogisk gennemgået. Efter et par brede indledende kapitler gennemgår Slater det elektromagnetiske spektrum og de teorier, der knytter sig hertil; spektroskopimetrien og farveteorien gennemgås før den elektromagnetiske strålings interaktion med atmosfæren. Derved er så skabt et godt grundlag for forståelse af kapitlet om jordens overflade og elektromagnetisk energi samt kapitlet om korrektioner for støj i signalet.

I tre kapitler gennemgås forskellige sensorer med udgangspunkt i øjet; via kamera og film føres læseren frem til de mere avancerede elektrooptiske registreringssystemer. Bogen afsluttes med et kapitel om nogle

af de satellitsystemer, der er i omløb; ret beset, må det være dette ikke særligt gode kapitel, der har retfærdiggjort bogens titel.

Jeg savner i meget høj grad nogle konkrete eksempler på sammenhængen mellem teorien - forudsætningerne - og de produkter, vi som brugere skal arbejde med. Og det gør, at jeg ikke kan anse bogen for velegnet som lærebog i Remote Sensing. Men, som sagt, det er en god håndbog i optik.

Sten Folving

Deutscher Geographentag, 42, 1979: Tagungsbericht und wissenschaftliche Abhandlungen/hrs. von Gerhard Sandner und Helmut Nuhn. Verhandlungen des Deutschen Geographentages; Bd. 42.

Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1980. XV, 612 s. ill. 25 cm, DM 88,-.

Med omkring 2000 deltagere er de tyske »Geographentagen« blevet et så gigantisk foretagende, at man har måttet opdele forsamlingen i mange »Fachsitzungen«. Den foreliggende beretning har da også skiftet karakter i forhold til tidligere derved, at det lokale stof - som var en vigtig informationskilde til Tysklands geografi - nu er udgået og erstattet af alment geografiske problemstillinger.

En trediedel af bogen er hovedforedrag i deres fulde længde om så spredte emner som geomorfologi, klima, bebyggelse, industri og satellitbilled-anvendelse samt skolegeografis indhold. De resterende 400 sider refererer kort 5-6 emner fra hver af de 28 Fachsitzungen; men selv disse korte meddelelser kan give megen inspiration, og langt de fleste er affattet i en skematisk form med gengivelse af centrale figurer og litteraturliste.

Kr. M. Jensen

K. C. Zachariah and Julian Condé: Migration in West Africa: demographic aspects.

Oxford University Press, 1981. 130 s.: Ill. 28 cm. £4.50.

Bogen behandler et område med en skønnet befolkning på 40 mio. i 1975 omfattende 9 vestafrikanske lande - fra Senegal til Togo samt indlandsstaterne Mali og Øvre Volta. Hovedvægten ligger naturligt på de ganske omfattende flytninger i området; men da flytningerne ikke dels ikke kan betragtes løst fra den øvrige befolkningsudvikling dels i disse lande, kan man bestemme indre (samt ved spørgsmål om nationalitet, stamme o.l. ved de sjældne folketællinger, er der et kapitel af passende omfang om den almindelige demografiske udvikling. De øvrige kapitler behandler internationale flytninger, flytninger inden for landene samt flytningen fra land til by.

Den meget redelige fremstilling får ikke mindst værdi ved de talrige tabeller (89 i teksten og 36 i et appendix). Der er yderligere en snes udmærkede kort.

Henning Mørch

Walter Sperling: Tschechoslowakei: Beiträge zur Landeskunde Ostmitteleuropas. Uni-Taschenbücher; 1107.

Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 1981. 343 s., ill. 19 cm. DM 26,80.

En meget traditionelt opbygget bog om den kun 60 år gamle stat. Der indledes med nogle betragtninger over de vanskelige relationer mellem Tyskland og Tjekkoslavakiet som en del af landets historie. Dernæst behandles naturen og udnyttelsen/beskyttelsen af den, samt de spændende demografiske forhold i et land med mange mindretal og nationalitetssspørgsmål.

Bebyggelsesgeografien belyses ved små kortudsnit, og omtalen af erhvervsgrenene koncentrerer sig især om ændringerne fra den kapitalistiske til den sovjetprægede, socialistiske samfundsstruktur. Et lille afsnit er specielt afsat til udviklingen i Slovakiet - »ein ostmitteleuropäisches Wirtschaftswunder«.

De mange små afsnit på 1-2 sider gør bogen let at slå op i, men det leksikale tilsnit hæmmer en udybning af emnerne.

Kr. M. Jensen

Probleme der geographischen Kartenauswertung/hrs. von Armin Hüttermann. Wege der Forschung, Bd. 404.

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1981. VII, 455 s., ill. 20 cm. Pris ikke oplyst.

Systematiseringen af den praktiske og videnskabelige udnyttelse af topografiske kort er en problemfyldt opgave, som det fremgår af de 25 enkeltartikler, der er samlet i denne bog. Bidragene er hentet fra femten vidt forskellige tidsskrifter - kun »Kartographische Nachrichten« er flittigt benyttet - og de strækker sig tidsmæssigt over de sidste 50 år; de fleste er dog fra 1970'erne.

De vigtigste artikler behandler selve kortets indhold samt analysen af såvel de primære som sekundære oplysninger, der kan hentes ud af kortet, og selv om de fleste indlæg er af ret teoretisk tilsnit, præsenteres der mange anvendelige ideer. Det er tydeligt, at de fleste anvendelsesområder er rettet mod naturgeografiske elementer i landskabet, medens analysen af kulturlandskabet endnu er lidet systematiseret og i højere grad samler sig om enkeltelementer som bebyggelse og landsbynavne end om helheder og mønstre.

Selv om alle artikler har været trykt før, er det en god ide, at forlaget har samlet dem, da det ville være ret uoverkommeligt for de fleste læsere at finde frem til de forskellige kilder.

Kr. M. Jensen

Estuarine and wetland processes: with emphasis on modeling, ed. by Peter Hamilton and Keith B. MacDonald. Marine science vol. 11.

Plenum Publishing co, New York 1980. XI, 653 s., ill. 26 cm \$69.50.

Bogen er en artikelsamling udvalgt blandt en række bidrag ved en workshop holdt over emnet »Estuarine and Wetland Processes and Water Quality Modeling« afholdt i New Orleans, juni 1979. Den har til formål at give en oversigt over en række vigtige processer i estuarine miljøer og at placere disse processer i en modelsammenhæng.

Første del af bogen beskæftiger sig primært med de fysiske processer i det estuarine miljø, og en række modeller, matematiske, fysiske og boxmodeller, præsenteres. I hovedparten af modellerne anvendes en én- eller todimensional version af den vertikale integrerede bevægelsesligning. I anden halvdel behandles økologiske problemstillinger med hovedvægten lagt på fluxen af næringsalte og metaller. Endvidere præsenteres anvendelsen af remote sensing teknik i et par artikler.

Bogen vil trods den massive anvendelse af matematisk-fysiske ligninger med udbytte kunne læses af de fleste med interesse for de berørte problemstillinger. De fleste af artiklerne efterfølges af en righoldig referenceliste over det behandlede emne.

Morten Pejrup

Peter Sjøholt: *Systemet av sentrale steder og omland*. Ad novas: Norwegian geographical studies no. 18.

Universitetsforlaget, Bergen 1981. 229 s., ill. & 6 s. kort. 30 cm. Pris ikke oplyst.

Peter Sjøholts arbejde med detailhandelens lokalisering udgør et af de mest frugtbare eksempler på vekselvirkning mellem teoretisk forskning og praktisk anvendelse inden for nordisk geografi.

Den foreliggende disputats har som undertitel »En teoretisk metodisk studie av funksjonell struktur og interaksjon med empiriske eksempler fra Midt-Norge«. Den behandler strukturen i detailhandelen samt indkøbsadfærden i Trondheims overordnede opland fra Kristiansund og Røros til Mo. En række hypoteser, afledt af central place teorien, kan

ud fra det omfattende empiriske materiale derefter afkræftes eller bekræftes.

Materialet er indsamlet midt i 1960'erne, og arbejdet var i hovedsagen afsluttet i 1972. Det fremstår på mange måder som en afklaring af 60'ernes omfattende central-place forskning. Der kan være grund til at nævne, at Sjøholt af de mange metoder til at måle centralitet har valgt en videreudvikling af Micklanders, hvis idé er at måle, hvor mange menneskers forbrug et center dækker. Det er meget nyttigt, idet det kan danne grundlag for videre analyser af lokalkøbsandele og lægkage, samt hvilke faktorer, der indvirker herpå.

Når disputatsen først udsendes nu, hænger det sammen med at Sjøholt blev bedt om at påtage sig formandskabet i det udvalg, det norske handelsministerium nedsatte i begyndelsen af 1973 omkring koncentrationen inden for detailhandlen. Butiksnedlæggelserne betød forringelse af befolkningens – især de socialt svageste stillede, billøse grupper – levevilkår i landdistrikterne. Udvalget fremlagde allerede i 1975 i betænkningen »Dagligvareservice i utkantområder« en række forslag til offentlige tiltag, der kunne redde nærbutikkerne. De fik politisk tilslutning og dannede grundlag for en stærk norsk indsats på dette område.

I 1977 kom hovedbetænkningen »Varehandelen, forbrugerne og samfunnet«, der rummer en yderst interessant analyse af et enkelt erhvervs plads i den samlede samfundsudvikling, som forener de traditionelle økonomiske med sociale, organisatoriske teknologiske og geografiske synsvinkler.

I fortsættelse af dette arbejde har Sjøholt ledet en undersøgelse af virkningerne af de offentlige tiltag. Rapporten herom, »Dagligvarebutikken i grenda« er udsendt af Fondet for markeds- og distributionsforskning i 1981. Dermed er de perspektiver for videre forskning, der opstilles i slutningen af disputatsen, godt på vej til at blive realiseret.

Sven Illeris

British-German Symposium on Geomorphology, 1, 1979: Perspectives in geomorphology: papers from the First British-German Symposium on Geomorphology University of Würzburg 24th-29th September 1979, ed. by Horst Hagedorn and Michael Thomas.

Zeitschrift für Geomorphologie. Supplementband; 36. Berlin: Borntraeger, 1980. VI, 313 s.: ill. 25 cm Pris ikke oplyst.

Hæftet indeholder 21 bidrag fra symposiet, og næsten alle former for geomorfologi behandles, dog for en ikke uvæsentlig del gen-

nem foredragsreferater.

Kaj Hansen

The Geology of New Zealand. Ed. by R. P. Suggate.

Government Printing Office, Wellington 1978. 819 s. i 2 bd., 28 cm, NZ\$92.50.

Det er en meget indgående fremstilling af New Zealands geologi, der her foreligger. Bogen er skrevet af 28 forfattere og delt op i flere lokale afsnit, og i hvert af dem er hele stratigrafien grundigt gennemgået. Bogen har et væld af billeder, profiler og diagrammer, bl.a. mange udmærkede fotografier af forsteninger.

Kaj Hansen

Zagros, Hindu Kush, Himalaya, Geodynamic evolution. Ed. by H. K. Gupta, F. M. Delany.

Geodynamics series, vol. 3. American Geophysical Union, Washington 1981. 323 s., ill. & 3 kort i lomme, 28 cm. Pris ikke oplyst.

Det er en commission report til de to selskaber over geodynamisk arbejde gennem det nordlige Persien, Afghanistan og Indien skrevet fortrinsvis af amerikanere. I forordet skriver præsidenterne Drake og Hales: »Ved slutningen af det geodynamiske program må man konkludere, at kinematikken af størstedelen af pladebevægelserne, der er foregået gennem 200 mio. år, nok er rigtigt opfattet, men der er meget mindre forståelse af dynamikken i de processer, der er årsagen til disse bevægelser«. Det vil sige, at man stadig finder modsætninger mellem tilhængere af den gamle tektonik fra begyndelsen af 30'erne og de moderne pladetektonikere.

Kaj Hansen

Hans Pichler: *Italienische Vulkan-Gebiete 3: Lipari, Vulcano, Stromboli, Tyrrhenisches Meer*.

Sammlung geologischer Führer, Bd. 69.

Gebr. Borntraeger, Berlin 1981. XIX, 270 s., ill. & 1 kort i lomme, 20 cm. Pris ikke oplyst. Bogen handler om De lipariske Øer: Lipari, Vulcano og Stromboli nord for Sicilien. Denne vulkanisme såvel som de øvrige italienske vulkaner er af forholdsvis ung alder og er opstået i forbindelse med Alpernes og Apenninernes foldning og indsynkning af det thyrrenske landområde mellem Italien og Korsika-Sardinien.

De første 70 sider behandler disse tektoniske og vulkanske processer. Derpå følger en nærmere gennemgang af øerne Lipari, Vulcano og Stromboli. Hele bogen er illustreret med talrige kort, profiler og enkelte fotografier. Bogen indledes med et forslag til